

Roskilde Minder 1863—67.

Af S. Skouboe, Viceprovst paa Regensen.

I Slutningen af Oktober 1863 rejste jeg til Roskilde, hvor jeg skulde optages i Katedralskolens anden Klasse. Jeg skulde i Huset hos en Veninde af min Moder, Frk. Lindholm, der havde Pensionat for Skoledisciple..

Vor første Bolig var paa Skomagergade, lige overfor „den gamle Postgaard“. Det var et gammelt, forfaldent Bindingsværkshus, som jeg til min Forbavselse genfandt, da jeg mere end 40 Aar efter opsøgte det under et Ophold i Roskilde. Jeg konstaterede da, at min Erindring om mit første Værelses Tarvelighed ikke var overdreven. Et langt, 3—4 Alen bredt Rum med et lille, med 4 tykke Jernstænger forsynet Vindue, der vendte ud mod en Blikkenslagers ganske snævre og mørke Gaard. Vi boede der to; ganske vist tjente Værelset kun til Nattely, vore Lektier læste vi mindre Drengene i Dagligstuen, selvfølgelig under idelig gensidig Forstyrrelse. Da min Stedfader var rejst, følte jeg mig uhyre ensom, bortsendt som jeg var fra Hjem og nære Slægtninge og Venner, som jeg fremtidig kun vilde gense en Gang om Aaret. Med de Tidens Færdselsmidler var en Rejse fra Roskilde til Laaland, hvor jeg havde mit Hjem, jo en Begivenhed, ved Vintertid altfor besværlig for en Dreng og i de korte Ferier for dyr i Forhold til den Tid, man kunde naa at tilbringe i Hjemmet. Under-

tiden kom jeg vel i Ferier hjem med en Kammerat eller i Besøg hos Slægtninge i Hovedstaden, men jeg mindes i det mindste een lang Juleferie, hvor jeg gik ene om i det store Hus, hvori vi i 1865 flyttede ind. Jeg husker, at jeg søgte at faa Hast paa Tiden ved at læse Oehlschlæger fra Ende til anden, selv de mærkeligste „Syngespil, Lystspil og Skuespil“.

Det varede ikke længe efter min Ankomst til Roskilde, før de Begivenheder indtraf, der snart skulde optage alle, gamle og unge. Da vi en mørk Vintermorgen, den 16. November 1863, mødte paa Skolen, spredte Budskabet om Frederik den 7des Død sig mellem Drengene. Vi blev ikke straks sendt hjem, thi jeg erindrer, at vor Lærer i den første Time, Adjunkt Chr. Hansen, efter et kort: „I har vel hørt, Dreng, at Kongen er død“, uden at tage videre Notits af os gik op og ned ad Gulvet i mørke Tanker, af og til standsende for med bøjet Hoved at strække Armene frem og gnide sig i Hænderne, en Vane, han havde, naar han blev distrahit. Men længere op paa Dagen tror jeg nok, vi efter et Telegram fra Ministeriet blev sendt hjem; det blev ikke sidste Gang, de bevægede Tider skaffede os en Fridag.

I de følgende Uger saa vi ofte Udsendinge fra Hovedstaden i Roskilde for at træffe Dispositioner i Anledning af den forestaaende Bisættelse. Dagen før denne blev vi Dreng, længere oppe end sædvanligt for at gaa Ligtoget i Møde, naar det sent om Aftenen ankom ad Landevejen fra København. I den kølige Vinteraften efter en smuk, klar Dag vandrede vi gennem Jernbaneoverskæringen ud til Kroen „Roskildehvil“; men Ventetiden blev lang, og det var vist over Midnatstid, da der kom Bevægelse i Lejren. Langt ude ad Vejen skimtedes Fakler, og snart opslugtes vi Smaafyre af den bølgende Menneskemængde, op over hvilken Ligvognen ragede, omgivet af beredne Bønder og Husarer med Fakler, fra hvilke det dryppende Begregnede ned over os. Mellem Jernbaneoverkæringens Buer blev Trængselen voldsom, og jeg mindes, at jeg uden ret at

vide, hvorledes det var gaaet til, pludselig befandt mig i friere Terrain ind imod Bysiden. Ligvognen blev foreløbig anbragt i et paa Hestetorvet rejst Telt, og vi skyndte os hjem for at hvile ud til næste Dags Anstrengelser.

Allerede om Eftermiddagen paa den ovenfor omtalte Dag var meget Militær ankommet, bl. a. den smukke Hestgarde, der ret tog sig ud i det smukke Vintersolskin, der lyste over dens Indtog. Mange af Hestgardisterne var Holstenere, mellem hvilke der fandtes særlig smukke og statelige Karle; jeg erindrer, at en af dem standsede mig og paa Tysk spurgte om Vej til sit Kvarter i „Olsstrasze“. Ogsaa Artilleriet ankom, og Kanonerne placeredes paa en Mark mellem Maglekilde og Bjerget. Selve Ligtoget saa jeg fra Købmand P. Frederiksens Hus i Algade og fik alt godt med. Jeg husker det dumpe Drøn af Hestgardens Pauker, Ligvognen, den samme, som jeg mange Aar efter gensaa ved Chr. d. 9des Begravelse, Deputationen fra de mørkeblaa og gule skaanske Husarer, Livhesten, der fulgte sin Herre, det store Følge af fyrstelige Personer og Rigets Stormænd og tilsidst det lange Tog af Borgere og Bønder fra alle Landets Kommuner og Sogne. Om Eftermiddagen var Kirken tilgængelig; man beundrede den mægtige Egekiste og den skønne Guldkrans, der virkede langt mere imponerende end senere Tiders Ophoben af Sølv- og Guldprydelser ved lignende Lejligheder. I de følgende Nætter var der Vagt i Kirken — noget, der, som det senere Hærværk i Kapellet viste, nok kunde være fornødent. Det Lys, der svagt skimtedes gennem Ruderne, satte Fantasien i Bevægelse, saaledes at det endog en Dag fortaltes, at Borgervagten ved Kapellet havde hørt saa underlige Ting, at de alle havde taget Benene paa Nakken og var flygtet fra deres Post. Ogsaa anden Overtro sporedes. Det hed sig, at naar Domkirkens Porte aabnedes for et kongeligt Lig, skulde det ske tre Gange kort efter hinanden. Nu var i Begyndelsen af 1863 Arveprins Ferdinand begravet, saa fulgte Frederik den 7de, og denne Gang fik de kloge Mænd og Koner Ret, thi et Aarstid

efter kom Turen til Landgrev Vilhelm af Hessen, Dronning Louises Fader. Ved dennes Begravelse paraderede Hestgarden vist sidste Gang, dog ikke til Hest, men til Fods og med blaa Benklæder til de gule Vaabenfrakker, hvilket saa betydelig mindre imponerende ud, end mens de optraadte i deres fulde Udrustning. Apropos, fra Prins Ferdinands Begravelse vil jeg her indflette en ret karakteristisk Episode, som jeg har hørt af en Mand, hvis Kilde igen var den daværende Krigsminister, Oberst Thestrup. Efter Begravelsen var der Taffel paa Palæet, og Stemningen blev, som saa ofte ved hine Dages kongelige Tafler, snart saa høj, at en almindelig Skandale kunde befrygtes, især da Palæet var omgivet af en Del nysgerrige Tilskuere. Da rejste Oberst Thestrup sig, gik rask hen til Kongen og sagde: „Mener Deres Majestæt ikke, at det kunde være paa Tiden at slutte af med Salmen „Med Sorgen og Klagen hold Maade“?“ Med en af de pludselige Overgange, der var karakteristiske for Frederik den 7de, blev denne pludselig Konge igen, han rejste sig rask og slog i Bordet med et: „Mine Herrer, Taflet er hævet!“ „At Kongen vilde tage Sagen paa den Maade“, tilføjede Oberst Thestrup, „var jo selvfølgelig indenfor min Beregning; men helt udelukket var det paa den anden Side ikke, at han kunde have trukket sin Sabel og hugget mig ned paa Stedet“. Da jeg senere i Bodenhoffs „Kongesorger“ læste Beskrivelserne af Stemningen ved Frederik den 7des Tafler, forstod jeg helt vel den her omtalte Episode.

En Mindelse om Tidernes Vanskelighed havde man i de Dage daglig for Øje i Roskilde; det var det molesterede „Maglekilde“, hvor Baron Dierckink Holmfeldt i 1862 var bleven belejret af det ophidsede Borgerskab, der ansaa ham for at være tysk Spion. Alle den store Bygnings Ruder var ved den Lejlighed gaaet i Løbet, og for de tomme Huller var der nu slaaet Brædder. Inde i den lange Promenadegang hang Baronens vistnok lidet værdifulde Malerisamling: flere af dens Billeder bar ogsaa Mærker af Stenkastene.

Ved Nytaarstid var man klar over, at Krigen stod for Døren, og der blev snart stor Travlhed paa Jernbanen med Befordring af Materiel og Tropper. Af de sidste kom dog mange marscherende ad Kongevejen for saaledes at komme lidt i Træning og vise deres Marschdygtighed. Det gjorde næsten et dybere Indtryk end senere Transporterne af de saarede, at se Efternølerne af en saadan Marschkolonne komme ynkeligt hinkende eller slæbende sig afsted med Armene om to Kammeraters Skuldre. Senere, da Forstærkningsmandskabet var indkaldt, saa man af og til en Mand saa tyk, at Uniformen ikke kunde naa om ham; selvfølgelig var en saadan Kriger en stadig Skive for Kammeraternes Drillerier og Vittigheder.

I Begyndelsen af Februar 1864, da Krigen var bleven til Alvor, begyndte Trafiken ad Jernbanen at gaa den modsatte Vej. Det var de lange Tog med saarede og syge, der gik ad Hovedstaden til. I de første Dage var der ogsaa nogle Fanger med, deriblandt 4 østrigske Officerer, der var taget foran Dannevirke; men den Slags Gæster fik vi jo senere ikke mange af. I Pensionatet, hvor jeg boede, blev der lavet Smørrebrødspakker i Stand og brygget en krydret Blandingsdrik, som vi i Mælkespande bar ud til Banegaarden og trakterede de saarede med. Mange af dem var stærkt medtagne af Transportens Besværligheder, og en Kupé fuld af saadanne ligblege og halvt bevidstløse Krigere kunde afgive et saare trist og uhyggeligt Skue.

Fastelavns Mandag var det vist, at nogle af os var gaaet ud ad Stationen til for at spørge nyt. Med eet kom Folk strømmende ud fra Banegaarden med ophidsede og bekymrede Ansigter. Toget fra København havde medbragt Tidenden om Dannevirkestillingens Opgivelse; Overlærer Flemmer havde faaet fat i „Dagbladet“s Løbeseddel, var sprunget op paa en Bænk og havde forelæst den for Publikum. Virkningen var her som allevegne i Landet knusende; men jeg husker, at vi Drengene, da vi skyndte os hjem for at bringe Nyheden, trøstede os med det Ræsonnement, at naar Tyskerne havde kunnet tage Dannevirke

fra Fronten, hvor den var befæstet, saa maatte de Danske sagtens kunne tage den tilbage igen fra den anden Side, hvor den var aaben og let tilgængelig; desværre var denne Strategi ikke meget holdbar i Længden.

Under Krigens videre Gang var Stemningen jo mørk og trykket, selv om man forholdsvis hurtigt vænnede sig til de ekstraordinære Forhold, hvorunder man levede. Ogsaa det daglige Liv kom der smaa Episoder, der bragte Bud fra de store Begivenheder. Saaledes fik jeg en Dag Brev om, at en nær Slægtning var mellem de indkaldte Forstærkningsmænd. Det optog mig stærkt, og da jeg paa Skolen i den første Time blev „taget op“ i Tysk af Adjunkt Fritsche, forbavsede jeg denne ved i Stedet for at „gaa videre“ at briste i Graad. Den afholdte Lærer, der selv var en varmtfølende Fædrelandsven, var lige ved at gøre mig Selskab i min Sorg, men han tog sig sammen og fik ved nogle venlige Trøsteord mit Humør lidt forbedret. En anden Dag fik jeg Besøg af en af Husvennerne fra mit Hjem, en ung Forpagter, der mødte i flunkende Husaruniform. Han trakterede mig og Kammeraterne med Kager og desværre ogsaa med Cigarer, der blev nydt under en Sejltur paa Fjorden, just ikke med det heldigste Resultat for alles Vedkommende; hvad mig selv anagar, ved jeg, at det havde den opdragende Betydning, at jeg ikke smagte Tobak igen, før jeg var 20 Aar. En Dag rygtedes det i Roskilde, at Toldforvalterens Søn, den kønne og elskværdige, af alle afholdte Artilleriløjtnant Nikolaj Breyen, var falden. Det vakte Sorg hos alle, der havde kendt ham, og da Liget senere førtes til Roskilde for at begraves der, var der Valfart til Kapellet af Deltagende.

Efter Krigens fik Roskilde en Tidlang 2 Regimenter i Garnison, hvilket jo i flere Henseender lavede op i Byen. Blandt andet gik et Par Gange om Ugen Tappenstregen gennem Gaderne med stort Følge af unge og gamle. Jeg mindes af de højere Officerer den alvorlige Oberst Nørager og den altid muntre og selskabeligt anlagte Oberst de Plane, der gerne, naar Tappenstregen sluttede paa Heste-

torvet, stod omgiven af sine Officerer i livlig Samtale med disse. Ogsaa husker jeg den populære General Wilsters lille, tætte Skikkelse, men om han havde nogen Kommando eller blot boede i Byen efter at have taget sin Afsked, erindrer jeg ikke.

At Krigen satte sit Præg ogsaa paa Drengenes Lege og Sysselsættelser, er en Selvfølge. Vore Huer var, foruden med det Sørgeflor, som vi havde anlagt ved Frederik d. 7des Død, nu ogsaa alle forsynede med danske Kokarder, og større Batailler leveredes jævnlig mellem Latinere og Borgerskoledrenge. De første havde endnu det fra Midaldalderen nedarvede Øgenavn: „Skoftegnare“, der mindede om den Tid, da de gik omkring for Godtfolks Døre og tiggede Penninge og Smaabrød (Skofter). Borgerdrenge hed „Smørslikkere“. Kampene var til Tider ret alvorlige; man anlagde skjulte Vaaben, f. Eks. et Spanskrør indenfor Buksebenet, og de Projektiler, der anvendtes, var ikke altid ufarlige; jeg blev saaledes en Gang, da nogle Fjender belejrede vor Have, der vendte ud mod „Bondetinget“, ramt i Hovedet af en Mursten, hvis Virkning heldigvis var svækket ved Afstanden. Større Samlinger af Tinsoldater anlagdes; der fandtes Matadorer, der kunde byde over en Armé paa ca. 1000 Mand med Fæstning, Kanoner, Musikkorps og andet til Faget henhørende.

Mellem Vaaben tier Muserne, siger det gamle Ord, og det kan vist ikke skjules, at vore krigerske Stemninger i hine Dage ganske bortdrog vor Interesse fra Videnskabens rolige Dyrkelse.

I 1865 flyttedes Frk. Lindholms Pensionat fra de trange Stuer paa Skomagergade ned til den store Gaard paa Hjørnet af Fiolstræde og Tutstien, hvor nu en nyere Bygning ligger. Det var en herskabelig gammel Bygning med nogle og tyve Værelser, hvoraf en Del slet ikke blev taget i Brug, med mange og rummelige Udenomsbequemmeligheder og en stor Have med mange gode Træer og en lille Dam. Gaarden havde vist oprindeligt hørt til Domkirken; før os beboedes den af Pastor Hertz, og det var i den,

Weyse færdedes, naar han besøgte Roskilde. Kort før sin Død i 1913 gav Jakob Kornerup i Berlingske Tidende en Skildring af denne Gaard, hvor vi Drengene fik rigelig Lys, Luft og Tumleplads, men desværre ogsaa altfor megen lokkende Anledning til at lade Bøgerne passe sig selv. Hovedbygningen havde den Gang sin Plads vinkelret mod den nuværende, saaledes at Bagsiden vendte ud mod Fjorden. Den anselige, men en Del medtagne og forfaldne Bygning var en god Prøve paa svundne Aarhundreders Patricierhuse. Der var to Stokværk, i Stueetagen var „Salen“, der gik tværs igennem Huset med Vinduer i begge Ender, saavel mod Gaarden som mod Haven. Mod Haven var en Træveranda; gennem de store og rummelige Kældre, hvor der efter de Smaafolks Mening, der beboede Sidehuset, var et argt Spøgeri, førte en bred Gennemgang fra Gaarden til Haven. Fra det store Køkken førte en høj Trætrappe ned til Haven. Af Værelserne paa 1ste Sal laa en Del som sagt ubenyttede hen; i nogle af dem var der nogle underlige smalle „Løndøre“, der ogsaa nok kunde sætte Fantasien i Bevægelse. Væggene i flere af Værelserne ovenpaa var kun kalkede, og naar de henad Sommerferien trængte til en ny Overkalkning, morede vi os med at pille de talrige ældre Kalklag af, indtil vi naaede ind til den gamle brogede Vægdekoration af røde, blaa og grønne stiliserede Blomster og Rosetter, forbundne ved lange Striber paa Kryds og tværs over hele Væggen. Om Sommeren var der herlige Siddepladser i Haven eller mellem dens gamle Træers kraftige Grene, og om Vinteren frembød dens kuperede Terræn god Lejlighed til Slædefarter og Snekampe.

Naar jeg i senere Aar er kommen til Roskilde, er der jo en Del af det, jeg den Gang saa op til, der nu forekommer mig at være mindre i Dimensioner end før. Dette gælder kun ikke Domkirken. Dens Ydre som dens Indre imponerer mig snarere nu mere, end da jeg som Dreng daglig færdedes forbi eller i den; thi under Restaureringsarbejderne i hine Aar stod en af Kirkens Døre ofte

aaben, saaledes at man kunde smutte ind og uforstyrret fordybe sig i Monumenterne og de andre Seværdigheder. Oehlschlægers prægtige Digt, som jeg kendte fra min Læsning, supplerede jeg ved Studium af Behrmanns og Friis' Beskrivelser af Kirken, saa jeg vidste den Gang god Besked om alle de Skatte, Kirken rummede. Et af de skønneste Indtryk af Domkirken har jeg fra den første Juleaftensgudstjeneste, som blev afholdt der, vistnok i 1866. Pastor Tolstrup messede med sin pragtfulde Stemme, der i hans Ungdom havde skaffet ham et glimrende Tilbud fra den store Opera i Paris, og Domprovst Gude holdt en kort og aandfuld Tale til Julens Indledning.

Paa den anden Side af Domkirken havde vi Latin-skolen, der den Gang kun bestod af Forbygningen og et Gymnastikhus lige overfor i Gaarden. 1863 var den gamle Rektor Elberling gaaet af og erstattet af E. F. Bojesen, der kom syg hertil fra Sorø og snart maatte rejse til Italien, hvor han døde i Vinterens Løb. Vi fik kun et flygtigt Indtryk af den lille strenge og ivrige Mand, der snart maatte opgive Kampen mod den Brystsyege, der tærede paa hans Kræfter. Flere ældre Lærere trak sig ogsaa snart efter tilbage, og efter Krigen fik Skolen en ikke ringe Tilgang af fordrevne slesvigske Lærere, der tilførte den nye og gode Kræfter. Blandt dem var den tidligere Rektor for Slesvig Domscole, Søren Povelsen, der blev Bojesens Efterfølger. Han var ikke mindre myndig end denne, men i Modsætning til ham af en stor og kraftig Skikkelse, der skaffede ham Tilnavnet „Legemsbygningen“. Povelsen var, som flere af Datidens Rektorer, ikke filologisk Kandidat, men Magister i Latin og Græsk. Han havde i sin Ungdom hørt til den Stab af dygtige, men noget levelystne unge Lærere, der i Borgerdydskolen paa Christianshavn samlede sig om den fra Carl Baggers „Min Broders Levnet“ kendte Matematiker Svenning-sen, og der gik Sagn mellem os Drengene om, at det var Søren Povelsen, som var den af Carl Bagger besungne Følgesvend i Digtet „Promenaden om Natten“, der be-

gynder med de Linier: „Søren, saa kom da nu, Søren, min Ven“; senere har jeg faaet at vide, at det ikke var ham, men en anden af Baggers Venner med samme Fornavn. Povelsen mindede i sit Ydre noget om Minister Hall; hans høje, kraftige Skikkelse, det paa en Gang strenge og velvillige Ansigt med de noget bløde Træk, det store Haar, der ligesom det frodige Kindskæg oprindeligt havde været kulsort, men nu i alle Folderne var ligesom overdrysset af Sne, gav ham et ret imponerende Ydre, og naar han stod paa Katedret og docerede Homer, medens Fingrene spillede op og ned ad den svære Guldurkæde, som han bar om Halsen, var han i Besiddelse af den rette „fastus rectoralis“, som i nyere Tider ikke er helt almindelig. Af og til kunde han bryde den strenge Klassicitet med en spøgende Hentydning til hjemlige Forhold, som naar han ved Konjugationen af Verbet „boao“ mindede om Blichers Anvendelse deraf som Betegnelse for Tømmermandskvaler, eller en anden Gang, da Talen var om en som Kvinde forklædt Mandsperson, citerede Oehlen-schlægers.

„Og Odin satte Stene paa Barmen, runde to,
Valkyrierne rødmed, de vendte sig og lo.“

Da jeg senere som Alumnus paa Regensen kom til at bo sammen med en Nevø af Povelsen, besøgte denne os der og viste sig da, naar Rektorværdigheden var lagt til Side, som en saare jovial og gemytlig Mand.

I Interregnet mellem Bojesens og Povelsens Rektora-ter styredes Skolen af den ældste Overlærer, Hundrup, en Lærer af den gamle Skole, streng i sine Fordringer og lidt for tilbøjelig til at gribe til Spanskrøret, med hvilket han bl. a. holdt af at uddele Revselsler i den flade Haand eller paa de sammenpressede Fingerspidser. Ogsaa Hundrup var en stor og statelig Personlighed, men med et mere militært Snit end hans gamle Studiefælle Povelsen, der, da han blev Rektor, snart satte en Stopper for Hundrups for rigelige Brug af Ferlen, særlig i den allerede den Gang antikverede Form af „Haandtaver“. De

var ellers gode Venner og Dusbrødre, og jeg husker, at det forbavsede os, naar de to ophøjede Væsener af og til kaldte hinanden ved Fornavn eller henkastede en eller anden spøgende Bemærkning til hinanden. Der var hos Hundrup et lignende Misforhold mellem den store, kraftige Skikkelse og den svage, noget pibende Stemme, som jeg senere har truffet det hos Holger Drachmann. Hundrup erhvervede sig derved Tilnavnet „Gasen“.

Roskilde Katedralskoles Lærere 1863.

(Billedet taget i Anledning af Rektor Elberlings Afgang.)

Fra venstre til højre (for Beskueren). 1. (øverste R.) Adjunkterne Dohn, Fritsche, Scharling, Chr. Hansen, Thomsen, Tegnelærer Møller. 2. (nederste R.) Overlærer Broager, Kantor Hartmann, Overlærerne Hundrup, Flemmer, Adjunkt M. Hansen.

Paa et Billede af Lærerkollegiet, der blev taget ved Elberlings Afgang 1863, ses foruden Hundrup, der som fungerende Rektor troner i Midten, endvidere den lille, tætte Overlærer Broager, der manglede den ene Arm og havde et defekt Ben, men som havde godt Kram paa sine Elever og var en dygtig Lærer i Matematik og Tysk. Den tredje af Overlærerne, Flemmer, var vist som Filolog ikke særlig højt anskreven mellem sine samtidige blandt Madvigs Disciple, men som Lærer forstod han nok at vække Interesse for sit Fag, Latinen, og hans Oversættel-

ser var om ikke filologisk nøjagtige, ofte træffende og malende. Han lod os ikke læse Cæsar, men begyndte den sammenhængende Latinlæsning med Sollusto Catilina, som senere suppleredes med Ciceros Catilinariske Taler. Vi fik derved Indblik i en enkelt interessant Periode af Roms Historie efter Kilderne, og denne Tanke at gruppere Læsestoffet om et fælles Midtpunkt er sikkert værd at efterligne under Literaturlæsningen i nyere Sprog i vore Dages Gymnasium. Som Prøve paa Flemmers Oversættelser vil jeg anføre et Par netop fra de Catilinariske Taler. At Catilinas unge Lapse gik omkring „togio velatis“ oversatte han ved: „i Togaer som Storsejl“, og naar de samme Herrer kaldtes „hi fincis tanu Cepidi et delicati“, gengav han det ved: „disse saa fine og slikkede Fyre“. Senere, da vi i Borgerdydskolen paa Christianshavn fik den senere Rektor i Randers Gemzøe til Lærer, anholdt denne, der for Resten selv havde været Flemmers Elev i Roskilde, disse og andre lignende Oversættelser, der efter hans Mening var for frie og unøjagtige; men med al Agtelse for Gemzøes udmærkede filologiske Viden tillader jeg mig endnu den Dag i Dag at holde med Flemmer paa dette Punkt. Flemmer kunde ogsaa af og til finde paa, hvad de andre Filologer aldrig „fik Tid til“ for deres Grammatikpiskeri, at bruge en Time til at gennemgaa et romersk Hus eller nogle pompejanske Fund for os, og jeg maa tilstaa, at jeg mindes disse Timer frem for andre, hvor det gjaldt om at indeksercere „amnis, axis, callis, canalis“ eller lignende Grammaticalia.

I Byens Liv tog Flemmer, hvis Hustru var af den gamle Roskildeske Præsteslægt Hertz, mere Del end de fleste andre Lærere; han holdt oftere „folkelige Foredrag“; jeg mindes en Foredragsrække paa Hotel „Prinsen“ om Korstogene. Han tog ogsaa ivrig Del i Skyttebevægelsen; men hans Iver paa det sidstnævnte Omraade fik et lidt komisk Præg ved den selvkomponerede Uniform, hvori han yndede at vise sig, med Dolk ved Siden og en lille Felthue vippende oppe paa hans meget haarfagre, bebrillede Ho-

ved. I sin Ungdom havde Flemmer deltaget ivrigt i det Hostrupske Studenterliv, og han var en af de tre Studenter, der under Øvelserne i Gotersgades Eksercerhus væltede Frederik den 6tes Buste, hvilket gav Anledning til Hostrups morsomme Vise om de tre Studenter, der, „skönt det var inte Ret, Bøsten gav paa Hovedet“. En anden af de paa det nævnte Fotografi afbildede Lærere, Naturhistorikeren Chr. Thomsen, en tør og streng Lærer, havde i sin Tid kreeret Kobbersmededatterens Rolle ved den første Opførelse af „Genboerne“. Den stilfærdige og indesluttede Mand, der senere endte i Tungsind, havde ogsaa som ældre noget „jomfrunalsk“ over sig. Fransklæreren Dohn var vist egentlig en baade velbegavet og elskværdig Mand, men hans Lærergerning var et fortsat Martyrium, der tilsidst gik over i Sindssyge. Historielæreren Martin Hansen, der senere blev Stiftsskriver, og hans Broder Christian Hansen, der underviste i Regning og Geografi, var begge afholdte af Eleverne, mellem hvilke der gik Sagn om deres kække Færd som Deltagere i Krigen 1848—50. Blandt andet berettes det, at en Gang, da de begge var paa Forpost i tæt Taage, havde Christian været nær ved at skyde Martin, hvilket yderligere havde befæstet det trofaste broderlige Venskab, som de nærrede for hinanden. De var begge lidt kolerisk anlagte, Martin kunde være tvær og gnaven og Christian lidt hidsig og opfarende. Jeg husker en Time Lørdag Eftermiddag, da Christian, der var en smuk og i sin ydre Fremtræden ulastelig Mand, havde pyntet sig i sine bedste Klæder for lige fra Skolen at tage med Tøget til Hovedstaden. Tilfældigvis var der nu en af Eleverne, der ved sin Uvidenhed irriterede ham saaledes, at han langede en kraftig Lussing ud, der traf saa uheldigt, at Fyrens Næse sprang op at bløde og oversprøjtede Christians hvide Vest. Vi var jo ikke fri for at være lidt skadefro, da vi efter Timens Slutning saa ham bene hjem for at klæde sig om, uden Udsigt til at naa det Tog, der skulde have ført ham ind til Hovedstadens Glæder. Paa Billedet ses endnu de to yngste Lærere, Th. Fritsche og P. Schar-

ling, den første er død som Rektor i Ribe, den anden lever endnu (1914) som Pastor emeritus i København. De var begge elskværdige og humane Lærere, som vi havde meget tilovers for. Fritsche underviste den Gang mest i Tysk. Han var ivrigt politisk interesseret og optraadte flere Gange ved Valghandlinger, der den Gang holdtes i Kate-dralskolens Gaard. Jeg erindrer saaledes, at han en Gang heftig overfaldt en Dr. Rosen, der stillede sig paa „Augustforeningen“s Program mod den tidligere Repræsentant for Kredsen, Advokat Liebe. Jeg husker den Skarphed, hvor-med Fritsche bebrejdede Rosen, at han „rendte om med en Anbefaling i hver Kjølelomme“. Ved disse Valghandlinger gik det i de Dage ofte ret varmt til, naar Bønderne kom i Konflikt med de haandfaste Fiskere fra St. Jørgensbjerg, der altid var Liebes svorne Venner. Hos Scharling læste vi „Nordens Guder og anden herlig Guldalderlitteratur; han forstod med Humor at tørre os af, naar vi vilde gaa lidt over Stregen. Saaledes fik en af Eleverne paa 1ste April den intet anende Lærer lokket hen til Vinduet for at kigge efter et ikke eksisterende Fænomen. Scharlings ellers saa venlige Ansigt formørkedes, og han ilede tilbage til Kate-dret, hvor han greb „Anmærkningsprotokollen“ for at give sine Følelser Udtryk. Synderen, der blev hed om Ørene, fremstammede en beskeden Tvivl om, at det virkelig var Scharlings Hensigt at straffe ham saa haardt. „Naa, saa det tror du ikke; ja, saa kan du selv komme og se“, var Lærerens Svar. Med usikre Fjed nærmede Fyren sig Ka-tedret, men just som han var ved at stikke Næsen i det frygtelige Aktstykke, opklaredes Scharlings Ansigt, og med et velanbragt: „Aprilsnar!“ udløste han den trykkede Stem-ning i Klassen.

Paa Billedet fra 1863 ses endvidere Sanglæreren, Kantor Hartmann, der var en nær Slægtning af den berømte Komponist og ligesom denne blev op imod de 100 Aar, og Tegnelæreren, Malermester Møller, der vist tillige var Redaktør af „Roskilde Avis“ og en virksom Deltager i Byens Anliggender. Den første dimitterede mig straks

som komplet uduelig i vokal Henseende, og hos den anden drev jeg det heller aldrig synderlig videre end til at „trække Streger op“ i det trykte Tegnehefte.

Efter Krigen fik vi som sagt foruden Rektor Povelsen flere andre fra Slesvig fordrevne Lærere, der tilførte Skolen ny og god Kraft. Blandt dem var de to senere saa højt ansete Rektorer Bloch og Blichert og Fransklereren Muusmann, der endnu, da jeg for ikke længe siden traf ham her i København, bar sine 90 Aar med stor Anstand. Jeg husker, at han kort efter sin Ansættelse i Roskilde forvoldte mig en Forskrækkelse; det var paa en Skoleskovtur til Rygaard, hvor jeg tilfældigvis kom til at gaa ved Siden af ham og Chr. Hansen. Under Samtalen stak Muusmann en fransk Sætning ud, og jeg blev da rystet i mit Inderste ved at høre Chr. Hansen udbryde: „Tal Dansk, din sorte Hund!“ Da jeg først længe efter opdagede, at det var et Citat fra Steen Blicher, er det ikke underligt, at jeg følte mig forarget over at høre mine Lærere tiltale hinanden i den Tone. Broagers Efterfølger som Matematiklærer blev den unge Artilleriløjtnant A. C. Petersen, der med stor Hæder havde deltaget i Krigen. Jeg husker den første Time med den raske, energiske Mand, der mødte i sin Uniform. Medens han vendte sig mod Tavlen for at skrive nogle Tal op, blev der lidt Hvisken i Gelederne, men den Maade, hvorpaa han snurrede rundt paa Hælen og udtordnede et kraftigt „Stille, Dreng!“ vandt ham med et en sikker Position og overflødiggjorde al senere disciplinær Indskriden fra hans Side.

Tonen i Roskilde Skole var i disse Aar i det hele god, og jeg erindrer ikke nogen alvorligere Konflikt mellem Lærere og Elever. Ogsaa mellem Eleverne indbyrdes herskede der et godt kammeratligt Forhold, og der var ikke Tale om Tyranni fra de ældres Side eller nogen Art af „Pennalisme“, som det endnu den Gang ofte var Tilfældet, særlig dog ved Datidens „Opdragelsesanstalter“. Man mærkede saaledes i Reglen ikke til nogen Klasse- eller Aldersforskel paa de aarlige Skovture, der snart foregik pr.

Vogn til Ledreborg eller Rygaard, snart pr. Damper til Frederikssund og Jægerspris. Om Søndagen slog vi os af og til sammen i større Flokke og drog til Boserup, hvor det var en yndet, men ikke tilladt Sport at brænde Baal af. Saa gjaldt det om at salvere sig, hvis Skovbetjentene var ude efter de unge Hærværksøvere, der af og til ikke tog det saa nøje med at fælde et ungt Fyrretræ til Næring for deres Baal. En enkelt Gang havde Skolen om Vinteren en Kane-fart til Boserup. Jeg kom ved den Lejlighed i en udsat Situation, idet jeg, da vi skulde tage Plads i Kanerne, blev skilt fra mine nærmeste Kammerater og blev puttet alene op i en ellers tom Slæde, der dannede Bagtroppen. Da en Del af Byens øvrige Ungdom, der havde samlet sig for at se „Skoftegnaverne“s Udfart, men først ret turde give deres Følelser Luft, da Toget var kommet i Gang, gjorde selvfølgelig særlig mig som den sidste i Rækken til Skive for deres Vittigheder og Snebolde, og jeg maatte gennemgaa en ret ubehagelig Skærsild, før mit Køretøj var naaet udenfor Skudvidde. Om Vinteren drev vi ellers Slædekørsel og Kælkning ned ad det stejle Fiolstræde, der laa saa bekvemt udenfor vor Port. Skøjteløbning paa Fjorden dreves i de Aar ikke meget, da et Ulykkestilfælde i Begyndelsen af Tresserne, der kostede et Par Disciple Livet, havde bragt denne Sport i Miskredit.

I 1867 flyttede min Familie til København, og dette gav Anledning til, at ogsaa jeg skiftede Opholdssted, idet jeg blev taget hjem for at fortsætte min Skolegang i Borgerdydskolen paa Christianshavn. Samme Aar blev den gamle Gaard paa Domkirkepladsen købt af den daværende Distriktslæge, Dr. Ryge, der lod den nedrive og erstatte med den Bygning, der nu ligger paa Hjørnet af Fiolstræde, men med forandret Front. Mine gamle Klassekammerater fra Roskilde gensaa jeg tre Aar efter ved Universitetet, en af dem blev senere min Kontubernal paa Regensen.
